

בית העירוב

בית הוראה וביהמ"ד גבוה להלכות עירובין

גליין מס 40 פרשת ראה תשפ"ז

בית העירוב

אוסטריה, שווייץ, ספרד ויוון הן רק חלק מהרשימה

בין מתלי בית העירוב

לשאלות שחלקן המשיכו להגיע גם לאחר המגנינה המבשרת על כניסת השבת. איך הגדיר זאת אחד מרבני בית העירוב? "כשעמדת בבית הכנסת עייף ומותש לאחר שאלות רבות כל כך, והתחלתי לומר 'מזמור שיר ליום השבת', עמדו דמועות בעיני. בראשי חלפו עשרות היישובים מהם הגיעו השאלות, ציירתי לעצמי את היהודים שהתקשרו ודאגו האיך לשמור את השבת בעירוב כשר ומהודר לכבוד השבת. כל אחד במקומו, בנקודה אחרת בארץ ועל פני כדור העולם, כל אחד בסגנונו, גם אני הקטן בתוכם, מפי כולם עולה ומתאחדת השירה הנצחית לכבוד השבת 'מזמור שיר ליום השבת'."

יהודים בנופש ברחבי העולם

בעיצומה של תקופת בין הזמנים אנחנו ימים בהם יהודים רבים מיטלטלים בדרכים, ואף גם את ימי השבת שובתים רבים במחוזות שונים מהרגיל. זה הזמן בו צצות ועולות השאלות ביתר שאת בדבר כשרות העירוב בכל מקום ומקום בו שוהים יהודים.

בבית העירוב נערכו כראוי, בסיעתא דשמיא, לתקופה עמוסה זו. צוות מתוגבר של רבנים עומדים הכן לשרת את עם ישראל, לענות דבר ה' זו הלכה בהלכות עירובין. הטלפונים לא מפסיקים לצלצל, שאלות משאלות שונות, חלקן חדשות ומעניינות המתאגרות את הרבנים.

ספרד, יוון, אוסטריה ושווייץ, הן רק חלק מהרשימה הארוכה מהן התקשרו יהודים מכל הסוגים והמינים, ברצותם לברר הלכות. זאת כמובן מעבר לרוב השאלות שהגיעו מיישובים רבים בארץ.

בתקופה זו כשב"ה המצב בצפון הארץ רגוע, הצפינו יהודים עד ליישובים צמודי גדר בגבול לבנון. מאידך היו שהדרימו עד ליישובים הקרובים לעזה. כך שבשאלות עלו יישובים רבים בהיקף רחב, שכללו

שאלה ותמונה בצידה

הרה"ג רבי ישעיה וינד שליט"א

האם מותר לארגן טיול לילדים בשבת?

• בגדר 'דבר מצוה' •

מצינו כמה סוגיות שונות בש"ס בהם נתבאר מה נכלל בגדר דבר מצוה. אך בסוגיא דידן לעניין תחומין, ההגדרה שונה וקלה יותר מרוב הסוגיות האחרות, שאין הכוונה למצוה גמורה דווקא, וכפי שיבאר.

במשנה בעירובין שם, מובא ענין עירוב תחומין כדי ללכת לבית האבל ולבית המשתה. ובעירובין דף לו: תנן שיכול לערב כדי ללכת לדבר עם מושל העיר, וכתבו התוס' דהוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ולפקח על עסקי רבים.

הרמב"ם כתב (הל' עירובין פ"ו ה"ו) שמותר לערב גם כדי ללכת להקביל פני חברו. וכתב הבית יוסף בסמ"ק ט"ו דנראה כוונת הרמב"ם בחברו חכם שלומד ממנו, כפי ששנינו בגמ' דף לו: אם בא חכם מן המזרח עירובי למזרח, וכן כתב הטור שמותר רק להקביל פני רבו. אבל בבית יוסף הביא דברי תרומת הדשן דמשמע שהוא מפרש שמותר להקביל פני חברו שבה מן הדרך אפילו אינו תלמיד חכם.

עירוב להגיע לפארק

• הטיול בשבת •

עוד התיר בתרומת הדשן לערב כדי ללכת לטייל ולשמוח שם, משום דטיוול לשמחת יום טוב חשיב דבר מצוה. הרמ"א בס' שט"ו סעיף א' הביאו להלכה שהתירו לערב אם "רוצה לילך לטייל ביום טוב או שבת בפרדס, שיש בו שמחה, בזה מיקרי דבר מצוה".

אבל בתוספת שבת תמה על הרמ"א שהרי בתרומת הדשן לא כתב להתיר לטייל אלא ביו"ט, ולמה הוסיף הרמ"א מדעתו להתיר גם בשבת. ואם תאמר שגם תה"ד התיר בשבת, ורק השאלה שנשאל היתה על יו"ט. זה אינו, שכבר נודע שהשאלות שבספר תה"ד אינן שאלות שנשאל, רק מעצמת כתב השאלות. אכן יובנו דבריו על פי דברי הבכור שור שהוכיח משבת דף סב דעונג ושמחה שני בעניינים הם. שבשבת נצטוונו על עונג שבת בלבד ולא על שמחה, רק ביו"ט נצטוונו על שמחת יו"ט. על פי זה כתב התוספת שבת שלכן כתב תה"ד היתר טיוול רק ביו"ט ולא בשבת, ואכן בשבת אסור הטיול.

אך למעשה פסק הרמ"א להתיר הטיול בשבת, וכן נקט במשנ"ב.

עוד מצינו בפוסקים שבגדר דבר מצוה נכללים גם: סעודות שבע ברכות, מסיבת שידוכין, בר מצוה, ברית מילה, שלום זכר, ביקור חולים, להתפלל במנין, וכל דבר שהוא לעונג שבת עבורו. כמו כן מי שנמצא במרום רחוק יותר מתחום שבת לביתו מותר לו לערב כדי להגיע לביתו, כי עצם החזרה לביתו מצוה היא.

בספר מעשה איש (ח"ה עמ' צ"ב) הובא שאיש חסיד אחד שאל את החזו"א אם מותר לו להניח עירוב כדי שיוכל ללכת לשלחן רבו [תש"ש], ואמר לו שרשאי בכך.

• להלכה בענייננו •

היצא לנו להלכה, שמותר לו לר' שלמה להניח עירובי תחומין כדי שיוכלו הילדים, ואף המבוגרים לטייל עד הפארק הגדול הנמצא מעבר לתחום שבת.

כאן יש להוסיף מה שכתב הפוסק חיים בשם עולם, והבן איש חי בספרו עוד יוסף חי, ועוד מגדולי הדורות, שלא להרבות בשבת בטיולים יותר מדי כי לא ניתנה שבת אלא לשמרה בקדושה ובלימוד התורה.

כל הנכתב הינו בדרך ליבון הלכה, למעשה ישאל כל אחד את רבו.

ר' שלמה הינו בעל בעמיו המתגורר בעיר אנטוורפן שבבלגיה. באופן קבוע יוצא הוא מדי שנה למספר שבועות של אתגור. מאחרי תשעה באב עד סוף החודש שוהה הוא יחד עם משפחתו ילדיו ונכדיו על ההרים הרמים בשווייץ. דבר יום ביומו יוצאים הם למסלול כזה או אחר, נוגעים בשלג שבפסגות ההרים ומתבוננים בנפלאות הבריאה.

כך נוהג הוא כבר מעל ששים שנה, עוד מתקופת היותו ילד שהיה נוסע עם הוריו וכל המשפחה. חופשים, נופשים ומתאוורים, צוברים כוחות רעניים לחודש אלול מרומם.

אחד האתגרים בנופש זה אצל ר' שלמה הם השבתות. מצד אחד השבת נכנסת מאוחר, אך עם זה מסתדרים עוד איכשהו, כפי שנוהגים רבים באירופה בימי הקיץ, מקבלים שבת כבר מפלג המנחה ואף את סעודות השבת אוכלים מבעוד יום.

אבל שעות אחרי הצהרים של יום השבת, מאתגרים ביותר. השבת יוצאת בימים אלו לפי זמן ר"ת בערך בשעה 22:00. במקרה הטוב מדובר על כשמונה שעות אחרי סעודת השבת, בהם אפשר ללמוד שעות רצופות ואף להספיק לישון כדבעי. אבל את הילדים קשה להעסיק שעות רבות כל כך. כשהם בבית במקומם הקבוע יש ארגונים המעסיקים אותם, אך כאן בנופש אין את זה.

כך עלה בדעתו של ר' שלמה לארגן לילדים טיול בשבת, וכדי שיוכלו להרחיק מעבר לאלפים אמה עד לפארק הגדול, יניח עירוב תחומין, כך יוכלו ללכת ארבעת אלפים אמה. אלא שזכור שבעבר למד גמ' מסכת עירובין, שם איתא שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה.

הבה נלמד את הסוגיא עד לדברי הפוסקים, ונראה האם מותר הדבר או אסור.

• המקורות למעשה דנן •

ראשית יש להדגיש שבמקומות אלה בדרך כלל אין עירוב כשר המקיף את העיר, כך שבכל מקרה יש ליהדר שלא לקחת ולטלטל איתם שום דבר. לפיכך הטיול מיועד רק לילדים המסוגלים ללכת כל הדרך בכוחות עצמם, ולא כאלה שצריך לקחתם בעגלה, או יתעייפו בדרך ויצטרכו בהמשך להרימם על הידיים.

בנוסף יש לדעת היטב על פי כל פרטי הדינים מהיכן מתחילים לחשב את התחום, והיכן הוא מסתיים, שלא לעבור חלילה את תחום השבת. שהרי אלפים אמה הם בסך הכל 960 מטר לגר"ח נאה, ולחזו"א 1,152 מטר, ולשיעור הקטן יותר שיעורו 912 מטר. לרבים נדמה שזה מהלך רב, אך בכבישים הסלולים בני זמננו, אפשר לפעמים לעבור את שיעור התחום תוך עשר דקות. במקרה דנן הפארק היה במרחק של כקילומטר וחצי לכן בוודאי מועיל עירוב תחומין.

בגמ' עירובין דף פב. "אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה". בטעם הדבר שעירובי תחומין אינו אלא לדבר מצוה, בשונה מעירובי חצרות שמערבין לכל צורך שהוא, כתב הלבוש שהאסור לטלטל מבית לחצר נגזר משום טלטול ברשות הרבים, ובקל יבוא להוכיח בזה ולטלטל מהבית לחצר שאין כל אחד יכול ליהדר בזה. לכן התירו לערב לכל דבר אף שלא לצורך מצוה, בכדי שלא יבואו להיכשל בזה.

אבל תחומין, שאין שכיח כל כך שגיע אדם לסוף התחום, וליכא למיחש שיעבור את התחום במזיד, לכן לא התירו אלא לצורך מצוה. כעין זה כתב הב"ח, והוסיף דאדרבה, אפשר שע"י העירוב יבוא לידי הליכה חוץ לתחום, שלא ימדוד היטב את תחום העיר ותחום העירוב.

אבל האליה רבה כתב שיותר נראה לו הטעם משום דמקור איסור תחומין סמכו אקרא, ודומה יותר לדאורייתא על כן החמירו בו ולא התירו אלא לדבר מצוה.

לפני כל נסיעה לשבת יש לברר את כשרות העירוב במקום.

מענה הלכתי ומידע בבית הוראה 'בית העירוב': 02-5-666-999 – שמואל בוכרי.

עצור בצד!